

Vlaams ondernemerschap in Mecklenburg-Vorpommern

Dierenarts Filip Verschelde (37) en zijn echtgenote Hilde Roelens (38) namen elf jaar geleden een groot zeugenbedrijf over in het voormalige Oost-Duitsland. Het bedrijf kende sindsdien een hele evolutie: het telt nu 4500 zeugen en 10.000 vleesvarkens, verspreid over drie locaties. Wij gingen er deze zomer een kijkje nemen. – ANNE VANDENBOSCH –

“Mijn ouders waren varkenshouders”, vertelt *Filip Verschelde*. “Ik werd dierenarts en mijn broer Kristof nam, samen met zijn vrouw, het ouderlijke bedrijf over. Ondanks mijn interessante en drukke job bleef het evenwel bij mij kriebelen om toch ook met een eigen varkensbedrijf te starten.” Het is de start van een verhaal dat we eerder lezen over Nederlandse avonturiers, dan over Vlaamse varkenshouders. We kregen de kans om Filip en Hilde in Duitsland te gaan bezoeken. In deze eerste reportage een overzicht van de opbouw en groei van hun bedrijf.

Overname Oost-Duits staatsbedrijf

“Ik herinner me dat mijn vader met de European Pig Producers (EPP) een bezoek bracht aan de Duitse Democratische Republiek (DDR), het vroegere Oost-Duitsland. Bij zijn terugkomst was hij sterk onder de indruk van de beschikbare ruimte en de grootte van de bedrijven”, gaat Filip verder. “In die periode die volgde – nu meer dan vijftien jaar geleden – viel het IJzeren Gordijn. Na de ‘Wende’, de vreedzame

omwenteling in de DDR van eind 1989 – begin 1990, stuikten de prijzen er in elkaar en gebeurde er een massale uitverkoop van de grote coöperatieve bedrijven. Heel wat Nederlandse veehouders kochten deze staatsbedrijven op. Enkele jaren later vernamen we via een stallenbouwer dat een Vlaamse investeerder met varkensstallen in het noorden van (Oost-)Duitsland in faling was gegaan. Die man had indertijd ook zo’n staatsbedrijf overgenomen, maar had eigenlijk niet de nodige vakkennis om het bedrijf rendabel uit te bouwen. Hij ging dus al na enkele jaren over kop. Vader kende natuurlijk mijn interesse en herinnerde zich de EPP-trip. Hij nam contact met de curator en begon de zaak uit te pluizen. Een van de betreffende bedrijven, met niet minder dan 1220 zeugen in Bernitt in de deelstaat Mecklenburg-Vorpommern, trok onze aandacht (zie foto boven).

In 1996 namen we dat bedrijf over. Het was nochtans geen evidente beslissing: Hilde, mijn echtgenote, en ik hadden immers allebei een goede job in Vlaanderen, ons eerste kindje was op komst,

er was de taalbarrière, de afstand tussen Nevele en Bernitt (zo’n 830 km), de grootte van het bedrijf en we hadden totaal geen ervaring met eigen personeel.

In België is het echter de voorbije decennia niet evident geweest om een varkensbedrijf te beginnen. Het is eigenlijk niet meer mogelijk om aan een interessante prijs een goede locatie te vinden. Zo’n locaties kon je begin jaren 90 enkel nog vinden in de grote graangebieden van Europa, zoals Spanje en Oost-Duitsland. Spanje scoorde goed qua kosten, maar je hangt er dikwijls af van grotere structuren. Oost-Duitsland had de ruimte, dus een lage sanitaire druk en geen mestafzetprobleem, en een grote zelfstandigheid te bieden. Op de lange termijn zag ik ook het centrum van Europa naar het oosten verschuiven. Het oosten is nu trouwens een belangrijke motor van de vooruitgang door de hoge bedrijvigheid in de voormalige Oostbloklanden. De kustdeelstaat Mecklenburg-Vorpommern deed in die periode ook ‘promotiecampagnes’ om varkensbedrijven aan te trekken. De stapel was er de jaren voordien immers flink gedaald ten voordele van andere staten zoals Brandenburg en Saksen-Anhalt. Ze zochten bijvoorbeeld naar combinaties met akkerbouwbedrijven en hielpen nieuwe locaties voor veredelingsbedrijven te zoeken. Ook de nabijheid van grotere steden zoals Rostock (35 km), Lübeck (100 km) en Hamburg (165 km) en de Oostzee (30 km) speelden mee in onze beslissing.

Ondanks het grondig afwegen van de voor- en nadelen was de start in Duitsland toch een heel avontuur. De goede samenwerking met de vorige eigenaar, die ons onder meer gewijs maakte in de Duitse

De vleesvarkensstal in Viezen met rechts de biogasinstallatie en achteraan de graan- en voersilo's.

ambtenarij en contacten legde met studie-bureaus, zorgde gelukkig voor een behoorlijk vlotte overdracht.”

Onmiddellijk stap naar gesloten bedrijf

Filip en Hilde namen dus in 1996 het bedrijf met 1200 zeugen en 130 ha land over. “Het was hier een typisch staatsbedrijf met acht losstaande gebouwen en een oude, versleten inrichting”, herinnert Hilde. “De eerste jaren hebben we al deze stallen, inclusief de mestputten, leeggehaald met de Bobcat en opnieuw ingericht. Er kwam onder meer overal plafondventilatie en een droogvoerinstallatie. We maakten ook veel gebruik van kunststof voor de roosters en de hokafscheidingen (biggen en kraamhokken). Bij deze renovatie zorgden we er ineens voor dat de diverse stallen functioneel beter bij elkaar aansloten. Zo hebben we toen ook een hangar omgebouwd tot kraamstallen.”

“Van bij onze start in Bernitt speelden we met de idee om een gesloten eenheid te maken, de biggen werden tot dan immers verkocht”, vervolgt Filip. “We vroegen dus vrij snel een vergunning aan voor het afmesten van vleesvarkens. Vraag was hoe groot we dit vleesvarkenbedrijf gingen maken. Voor onze bestaande zeugenstapel moesten we ongeveer 7000 varkensplaatsen tellen. Eens je in die grootteorde rekt, vind ik dat je verder moet denken. Ik vroeg me dus af wat de ideale bedrijfs-grootte moest zijn om een optimale investeringskost per varkensplaats te realiseren. Dat bleek een stal van 10.000 vleesvarkensplaatsen en 5120 biggenplaatsen te zijn. We konden gelukkig onze huisbank, het Landbouwkrediet, overhalen om dit grote project te financieren.

Zoals eerder aangehaald stimuleerde de deelstaat Mecklenburg-Vorpommern in die periode de varkenshouderij. Ik denk dat we zowat het eerste project waren van deze actie. De plaatselijke ‘VLM’ heeft onder meer naar een geschikte locatie gezocht, er moest een uitgebreid milieueffectenrapport (MER) gemaakt worden enzomeer. Pas vijf jaar later, in 2001, was de procedure eindelijk rond. Vermits het

zeugenbedrijf dicht tegen het dorp ligt, kon de uitbreiding niet op die locatie. Wij wilden trouwens uit sanitair oogpunt de zeugen met biggen en de afmest sowieso niet te kort bij elkaar hebben. Het vleesvarkenbedrijf werd uiteindelijk in 2002 op zo’n drie kilometer van het zeugenbedrijf, in Viezen, gebouwd.”

De nieuwe vleesvarkenstal was dus geschikt voor meer biggen dan het zeugenbedrijf in Bernitt kon produceren.

De zeugenstal in Bernitt werd in 2004 gere-noveerd en uitgebreid naar 1800 zeugen.

“Intussen had ik op een congres in de VS heel wat opgestoken over het prestatieverhogend effect van multisiteproductiesystemen (wat we met onze twee locaties toepasten) en het belang van de parameter aanwinst vlees per vierkante meter (dagelijkse groei). Deze filosofie paste bij onze investering. Het was duidelijk dat we enkel met biggen die optimaal presteren onze stal konden terugverdienen. Een juiste genetische afkomst en een goede gezondheid van de biggen vonden we dus zeer belangrijk. We startten met de aankoop van biggen met hoge gezondheidsstatus (SPF) uit Denemarken. Het was echter niet evident om wekelijks zo’n groot lot (1000) met gezonde biggen vanaf één herkomst te bekomen. Door onze hoge eisen, moesten we die aangeleverde biggen duur betalen. We zochten naar oplossingen hiervoor. Een optimaal voer – er werd geopteerd voor eigen productie van het voer – en een uitgekiend management, waren alvast noodzakelijk om de biggen zo rendabel mogelijk tot slachtvarken te laten uitgroeien. Maar er was meer nodig ... het werd de start van een apart verhaal

met de bouw van een nieuw zeugenbedrijf in Gnoien en eigen aanfok van de Deense zeugen (meer hierover in een volgende bijdrage)."

Renovatie en uitbreiding in Bernitt

In afwachting hiervan werd het bestaande zeugenbedrijf in Bernitt in 2004 alweer verbouwd en uitgebreid. Het werd hierdoor mogelijk om er 1800 zeugen te huisvesten. "We hebben er nu vijf kraamafdelingen met telkens 56 plaatsen en zes afdelingen met 32 plaatsen", toont Hilde bij een bezoek aan de stallen. "De drachtige zeugen stonden eerst in een groepshuisvestingstal met lange trog, maar hierdoor hadden we wel tot tien procent productievermindering en een slechte bezettingsgraad. We bouwden deze stal dus opnieuw om naar ligboxen met uitloop waar de zeugen in kleine groepen zitten. Elke afdeling telt 88 zeugen verdeeld over acht hokken. Een afdeling komt telkens overeen met een weekgroep. De twee dekstallen tellen telkens 250 boxen. Een centrale gang zorgt nu ook voor een efficiënte verbinding tussen de aparte stallen (zie foto p.4). Op dit bedrijf zijn we nu volop aan het omschakelen naar brijvoer. Vermits we in Viezen een eigen voerfabriek hebben, zullen we van daaruit kernvoerders aanleveren, die we dan hier mengen met andere – natte en droge – componenten."

Filip en Hilde kozen ervoor om bij deze uitbreiding ineens alle zeugen af te voeren (depop) en de stal te herbevolken met SPF-zeugen met Deense genetica (repop). De stallen stonden twee weken volledig leeg, in die periode kon alles volledig gedesinfecteerd worden. Om de stallen met zo weinig mogelijk productieverlies terug op te vullen, werd een bijkomende stal gepacht. Hier verbleven jonge zeugen in quarantaine. Vijf weken na het stoppen met dekken op het bedrijf in Bernitt werd reeds gestart met het insemineren van de jonge zeugen in de gepachte stal. Zo kon onmiddellijk na de leegstand een gerenoveerde kraamstal gevuld worden met hoogdrachtige zeugen. De productiezeugen zijn nu een kruising van een Yorkzeug met een beer van het Deens Landras (YL). De eindbeer is een Deense Duroc. De eerste zeugen wierpen al in september 2004. De voorbije jaren gingen de resultaten er sterk op vooruit: er wordt een worpindex van 2,45 en een productiegetal van 30 gehaald. De biggen gaan op een gewicht van 7 kg naar het afmestbedrijf in Viezen.

"Bij de start in 1996, hebben we de KI-activiteiten stopgezet om ons te focussen op de kernactiviteiten van de zeugenhouderij", vertelt Filip. "We kochten in die periode dus het nodige sperma aan. Intussen hebben we hier terug een twaalfal eigen beren (zowel vaderlijn- als eindberen). Ze zijn gehuisvest in stallen aan de overzijde van de straat. Ook bij de beren

hebben we een maximale bioveiligheid uitgewerkt. Om de acht maanden passen we strikte *all in all out* toe, een nieuwe lading beren zal telkens in een gereinigde stal komen te staan. Ze zijn PRRS-vrij en worden gevaccineerd tegen parvo/vlekziekte en tegen circo. Deze laatste ziekte kan immers overgedragen worden via het sperma.

In het verleden waren op dit bedrijf 22 arbeiders actief. Onze voorganger reduceerde dit aantal al tot acht, nu krijgen we het werk rond met vijf medewerkers. We passen hier het traditionele weekstelsel toe. Omwille van de grootte van de weekgroepen geeft dat toch voldoende werkrou tine aan de arbeiders."

2700 zeugen op nieuw bedrijf in Gnoien

Gezien de ervaring van een nieuwbouw midden in de prairie, beslisten Filip en Hilde in 2005 om te investeren in een nieuwe productie-eenheid. Ze konden een vergunningsaanvraag voor een bedrijf in Gnoien, zo'n 65 km van Bernitt, overnemen van een akkerbouwer. Vermits het MER al in orde was, werd deze vergunning redelijk snel verkregen. Die vergunning was geldig voor 1000 zeugen. "Net als voor de vleesvarkenstal, hebben we hier gekozen voor optimalisatie", legt Filip verder uit. "Een stal voor 1000 zeugen vergde

Ik heb letterlijk al puzzelend het grondplan voor de bouw van deze zeugenstal in elkaar gestoken. Ik wilde het geheel in een strak rechthoekig oppervlak krijgen waarbij een afdeling telkens een weekgroep zou kunnen huisvesten. Streefdoel was zowel de hygiëne als de (arbeids)efficiëntie te verhogen. Het is me uiteindelijk ook gelukt, op een oppervlakte van een hectare werden grofweg vier stallen (100 x 25 m) tegen elkaar gebouwd. Dwars doorheen deze gebouwen loopt een brede centrale werkgang. Aan een zijde hiervan ligt het dekcentrum en de kraamafdelingen, aan de andere kant de drachtigezeugenafdelingen. Vooraan in het gebouw werden tevens een kantoor, hygiënesluis, het KI-lokaal, technische ruimtes, de voerkeuken, sanitaire ruimtes en een eetzaaltje voor het personeel en een beperkte verblijfsruimte voor ons gezin voorzien. Dankzij de efficiënte indeling van de stal kan het werk in deze zeugenstal gedaan worden door zes werknemers.

Het dekcentrum telt zes afdelingen met telkens 110 plaatsen (2 x 55 boxen), waarvan één voor de gelten. De zoekberen worden voor de boxen geleid. Met een guillotinesysteem met tussenschotjes, kunnen we van achter de zeugen bepalen waar die beer z'n werk moet doen. Ons doel is om de zeugen bij hun tweede bronst te dekken. Er wordt dus zeker tweemaal per dag

Zicht op de nieuwbouw in Gnoien. Op de zeugenstal (rechts) werden 4300 m² zonnepanelen geplaatst. Centraal staat de biogasinstallatie, achteraan de biggenstal.

een dure investering in de nutsvoorzieningen – onze elektriciteitscabine staat bijvoorbeeld op zo'n 2 km van het bedrijf. Voor een zelfde investering op dat vlak konden we dus ineens ook een grotere stal voorzien. Vermits we bij deze nieuwbouw verplicht waren om een gecertificeerde luchtwasser te plaatsen, hebben we uitgeteld hoeveel zeugen we maximaal op zo'n systeem konden houden. Dat bleken 2750 zeugen te zijn. De vergunning werd hieraan aangepast. In 2005 hebben we die nieuwe zeugenstal gebouwd, in september van dat jaar wierpen al de eerste zeugen. Samen met onze zeugen in Bernitt telt onze stapel nu dus 4500 zeugen.

een rondgang langs de gespeende zeugen gemaakt om de berigheid vast te stellen. Vermits de productiezeugen nu zelf worden aangefokt volgens een Deens fokkerijprogramma (Breeders of Denmark, zie volgend nummer) wordt via een kleursysteem aan de oren aangegeven met welk sperma de zeugen (grootouderlijn-, moederlijn- of productiezeug) geïnsemineerd moeten worden. Op 24 dagen na inseminatie worden de gedekte zeugen gescand en bij dracht overgebracht naar de drachtigezeugenafdeling. Voor de drachtige zeugen zijn er vijftien afdelingen met telkens 100 plaatsen. We opteerden voor groepshuisvesting met ligboxen met uitloop. We

De zeugenstal kreeg een logische opbouw. Wekelijks worden twee kraamafdelingen met zestig hokken gevuld.

hebben tien kraamafdelingen met telkens 60 zeugen. Er worden telkens twee van deze afdelingen per week opgevuld. De kraamhokken zijn volledig uitgevoerd in kunststofrooster met een verwarmde vloerplaat voor de biggen.

Het hele bouwprincipe in deze zeugenstal is er op gebaseerd om, waar mogelijk, de infectieketens te doorbreken. Na de wekelijkse rotatie van de diverse zeugengroepen zullen dus telkens de lege afdelingen (twee kraamafdelingen, een dekafdeling en een drachtigezeugenafdeling) gereinigd en gedesinfecteerd worden. Er zal dus steeds zo'n 5% van de stal leegstaan. Dit *all in all out* principe is niet zo gebruikelijk in de zeugenhouderij. Het vergde bouwtechnisch wel wat extra kosten vermits bijvoorbeeld meer tussenwanden en ventilatievoorzieningen moesten geplaatst worden voor het creëren van de afdelingen, maar het loont zeker op vlak van gezondheid. Ik vind rust bij het eten ook een erg belangrijk item. Doordat brij gevoerd wordt – dat in porties in de voerkeuken per diergroep aangemaakt wordt – kunnen de dieren niet allemaal op hetzelfde moment eten. Door de stalindeling per weekgroep stelt er zich op dat vlak ook geen probleem. De zeugen krijgen vanaf augustus brijvoer met een combinatie van aardappelschillen, kaaswei, draf met een aanvullend voer op maat van de betreffende zeugen. In de toekomst zal dit voer aangevuld worden met graan.”

Dat deze aanpak z'n vruchten afwerpt, is merkbaar aan de resultaten. Ondanks dat in deze stal in Gnoien een groot aandeel grootouderdieren in de stapel aanwezig is, loopt het productiegetal hier toch ook al op tot 28,6 gespeende biggen per zeug per jaar en het is nog stijgende ...

Voor de biggenopfok (7 tot 30 kg) zijn er 5000 plaatsen beschikbaar. Eén fulltime arbeidskracht is er actief. “Deze biggenbatterijen werden in juli 2006 gebouwd op zo'n 300 m afstand van de zeugenstallen. Dat blijkt sanitair een voldoende grote afstand te zijn. Naast een aparte los- en laadruimte, zijn er in dit gebouw vier afdelingen voor telkens 1250 biggen. Achteraan in de hokken werden overdekte nesten met een verwarmde schuine vloer gemaakt waardoor een microklimaat wordt gecreëerd. De biggen krijgen eveneens brijvoer, een combinatie van kaaswei met een aanvullend voer, in een lange trog. Binnenkort wordt nog een bijkomende biggen- en geltenopfokstal gebouwd. In afwachting hiervan wordt voorlopig dus ongeveer een derde van de biggen op speenleeftijd verkocht, de andere big-

De biggenopfokstal telt vier afdelingen voor telkens 1250 biggen.

gen komen in de biggenbatterijen terecht waarna ze op een gewicht van 30 kg worden verkocht aan een vijftal vleesvarkenbedrijven in de regio. De stal in Viesen dient als bufferopvang voor biggen.

Vermits het energieverhaal steeds belangrijker wordt, hebben we bij de implantatie en bouw van deze zeugenstal onmiddellijk rekening gehouden met de plaatsing van een fotovoltaïsch systeem op de daken. Ze liggen helemaal zuidelijk gericht en het gebinte werd speciaal verstevigd. In mei werden niet minder dan 4300 m² zonnepanelen geplaatst. Op de terreinen werd trouwens in december ook een biogasinstallatie van 550 kW gebouwd (meer hierover in een volgende bijdrage). Ons terrein is 8 ha groot en werd helemaal omheind. In het MER werd opgelegd om de nodige natuurcompensaties te doen (ook voor de vleesvarkensstal in Viesen). Zo hebben we nabij het bedrijf in Gnoien een dreef en een boomgaard aangeplant en moet er ook op het bedrijfsterrein nog de nodige beplanting met struiken en hagen uitgevoerd worden.”

Veel in Duitsland, soms in Vlaanderen

De start en de enorme uitbreiding van het bedrijf van de voorbije jaren vergde

een grote inspanning van het hele gezin Verschelde dat intussen drie kinderen telt: Fabienne (11), Benoit (8) en Laurent (5). Filip komt van zaterdag tot dinsdag naar België en verblijft dan opnieuw anderhalve week in Duitsland. Tot nu toe werden immers nog geen bedrijfsleiders voor de verschillende units aangesteld. Filip is dus aanspreekpunt voor alle activiteiten op het bedrijf. Hij kent zijn bedrijven dan ook door en door en leert nog constant bij want de energiewinning is ook voor hem nieuwe materie. Sinds de uitbreiding van de zeugentak met aanfok en ook verkoop van gelten en de opstart van een begeleidingsprogramma voor Vlaamse varkenshouders die deze eigen fokkerij ook willen uitvoeren, neemt Hilde heel wat extra taken op zich. Daarnaast doet Hilde immers eveneens het volledige bedrijfsbeheer en –administratie, de planning en de organisatie. Zij verblijft nu ook ongeveer een week per maand in Mecklenburg-Vorpommern.

Het voorbije jaar werd dus een au pair-meisje in dienst genomen voor de opvang van de kinderen. Het plaatselijke scholensysteem kan immers nog niet tippen aan het Vlaamse. Nevele blijft dus zeker nog een tijdje de thuislocatie van de familie Verschelde. ■